

R VAN ONS ALLEMAAL SINDS 1951

In een tijd dat niemand nog omkeek naar werk van Caravaggio-navolgers als Gerard van Honthorst, Hendrick ter Brugghen en Dirck van Baburen, werkte het Centraal Museum gestaag aan de opbouw van zijn verzameling Utrechtse caravaggisten. Met een bescheiden budget wist het zo een collectie van wereldfaam op te bouwen. Een van de paradepaardjes is nog altijd de in 1951 aangekochte *Koppelaarster* door Gerard van Honthorst.

'De collectie van het Centraal Museum komt voort uit oud stadsbezit, veel stukken waren er al van oudsher,' vertelt Liesbeth M. Helmus, conservator oude kunst. 'Jonkvrouwe C.H. de Jonge, conservator en later directeur van het Centraal Museum, is in 1921 begonnen met de verdere opbouw van de verzameling. Zij streefde ernaar de Utrechtse kunst op het hoogste niveau te laten zien. Met hulp van particulieren en de Vereniging Rembrandt verwierf zij de ene na de andere caravaggist voor de collectie. Een voordeel was dat geen enkel ander museum dat in die tijd deed: die caravaggisten, dat was toen echt iets van Utrecht en de provincie.'

Het beleid van De Jonge werd voortgezet door haar opvolgster, mevrouw M.E. Houtzager, die in de eerste helft van de jaren vijftig met steun van de Vereniging Rembrandt maar liefst drie uitstekende werken van Utrechtse caravaggisten aankocht. Hiervan is

de meest tot de verbeelding sprekende ongetwijfeld *De koppelaarster*. Dit schilderij is een schoolvoorbeeld van het caravaggisme, en menig eerstejaarsstudent kunstgeschiedenis heeft dan ook aan de hand van dit werk over de kenmerken van deze stroming geleerd: een sterk clair-obscur, het gebruik van halffiguren en een nietsontziend realisme, zowel wat stijl als onderwerpkeuze betreft: Van Honthorst heeft hier een bordeel-scène verbeeld.

'*De koppelaarster* is een geweldig belangrijk werk, echt een boegbeeld,' zegt Helmus. 'Het is een van de weinige nachtstukken door Van Honthorst in Nederlands openbaar bezit, een aantrekkelijk onderwerp en uit de bloeiperiode van de Utrechtse schilderkunst. De aankoopprijs in 1951 was 8800 gulden. Dat was bijna ons gehele jaarbudget in die tijd, dus een enorm bedrag voor het museum.'

De koppelaarster

Gerard van Honthorst
1625. Olieverf op paneel, 71 x 104 cm
CENTRAAL MUSEUM, UTRECHT

In de decennia daarna en vooral vanaf 1986, het jaar van de caravaggisme-tentoonstelling *Nieuw licht op de Gouden Eeuw*, hebben de prijzen voor deze werken een reusachtige vlucht genomen, vertelt Helmus. Hoewel dit betekent dat er niet zo makkelijk meer een topstuk van Van Honthorst of Ter Brugghen zal worden verworven, is zij blij met de herontdekking van deze veronachtzaamde groep schilders: 'Dat is goed voor Utrecht en goed voor het Centraal Museum. In 2018 organiseren we samen met de Alte Pinakothek in München een grote tentoonstelling over Caravaggio en de Utrechtse caravaggisten in internationale context. Zo'n initiatief hadden we nooit kunnen nemen als we zelf niet zo'n rijke en belangrijke collectie hadden.' ♦